

СТРУКТУРА ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИЩЕНОСТІ ЖИТТЄВО ВАЖЛИВИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

А. Л. Баланда,

к. е. н., с. н. с., перший заступник директора,
НКЦ "Інститут оперативної діяльності та державної безпеки"

Проаналізовано загальні тенденції розвитку ринку праці України, виділено загрози національним інтересам, які актуалізуються у зв'язку з негативними змінами в структурі зайнятості населення. Серед них особливо небезпечними є процеси, що відбуваються в секторі безпеки України, оскільки безпосередньо впливають на обороноздатність країни.

The general tendencies of development of a labor market of Ukraine are analyzed, threats to national interests which become aggravated in connection with negative changes in structure of employment of the population are allocated. Among them as the most dangerous processes which occur in sector of safety of Ukraine are allocated.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Процеси, що відбуваються на ринку праці, досить істотно впливають на динаміку розвитку соціальних детермінант національної безпеки, а показники зайнятості населення виступають важливим індикатором стану захищеності життєво важливих національних інтересів України. Окремі проблеми та тенденції, які спостерігаються на вітчизняному ринку праці, можуть призвести до руйнації соціально-економічного потенціалу України, кількісної та якісної зміни трудових ресурсів. Дослідження цих проблем дозволить визначити, які з них становлять реальну чи потенційну загрозу національній безпеці України.

СТУПІНЬ РОЗРОБЛЕНOSTІ ПРОБЛЕМИ ТА АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ

Характеризуючи ринок праці та зайнятість населення через призму стабільного суспільного розвитку, доцільно виходити із загальної теорії ринків з урахуванням можливих ризиків та загроз його функціонуванню.

Наукове розуміння ринку праці та розгляд проблем його функціонування було започатковано в працях А. Сміта, Д. Рікардо, У. Петті, А.

Маршалла, Й. Шумпетера. Вони виходили з того, що ринок відповідає на всі питання, а повна зайнятість забезпечується вже тому, що попит та пропозиція на ринку праці збалансовані по аналогії з будь-якими іншими ринками [1—5].

Протягом останніх років проблемам зайнятості присвячено ряд досить ґрунтовних публікацій за результатами досліджень, що проводилися вітчизняними економістами [6—10].

Разом з цим ряд питань, пов'язаних з розвитком вітчизняного ринку праці та зайнятості населення, особливо у контексті захищеності життєво важливих інтересів людини та суспільства, залишаються недостатньо дослідженими.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Коли мова йде про зайнятість і безробіття в Україні, то їх неможливо оцінити ні з точки зору досвіду країни з традиційно ринковими відносинами, для яких проблеми зайнятості і безробіття вже давно науково вирішені і проходять вікові випробування практичним досвідом. Для наших умов пояснення проблем зайнятості та безробіття можливе лише з позиції наукових гіпотез, перевірка яких цілком можлива на основі добротно розроблених дослі-

дницьких програм [11, с. 227].

Сучасний рівень економічної активності населення України значно нижчий, ніж у більшості країн світу, пенсійний вік є достатньо високим за міжнародними стандартами. Це пояснюється, головним чином, високою активністю жінок 20—49 років і тривалістю відпустки по догляду за дитиною, впродовж якої жінка, котра раніше працювала, вважається зайнятою. Загальна чисельність економічно активного населення залишається практично незмінною від початку виходу з кризи і становить: 22,2 млн осіб (2004 рік); 22,28 млн осіб (2005 рік); 22,245 млн осіб (2006 рік); 22,322 млн осіб (2007 рік). За прогнозами вчених Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, сукупна пропозиція робочої сили на початок 2010 року становитиме близько 21,4 млн осіб. Поряд з цим спостерігається падіння пропозиції кваліфікованих представників робітничих професій: частка осіб з професійно-технічною освітою серед економічно активного населення зменшилася до 20%.

Відповідно, значною залишається і пропозиція некваліфікованої робочої сили: близько третини економічно активних осіб не мають професійної освіти, в тому числі близько 7% економічно активного населення не мають навіть повної загальної середньої освіти.

В Україні спостерігається чіткий прямопропорційний зв'язок між рівнем освіти та економічною активністю, зайнятістю і доходами не тільки самої особи, а і всієї родини. Однак майже половина зайнятих працюють на посадах, що не відповідають їхній освіті. Зокрема, кожний дванадцятий працівник з вищою освітою в Україні зайнятий на роботах, які такого рівня освіти не потребують. На посадах робітників працює половина фахівців у галузі прикладних наук та техніки, чверть — молодших фахівців у галузі освіти.

Збільшення обсягів зайнятості в Україні розпочалося через 2 роки після початку зростання ВВП (від 2002 р.) (рис.1) Такий короткий лаг істотно відрізняє реакцію українського ринку праці від інших країн з перехідною економікою, де стійке збільшення попиту на робочу силу починалося тільки через 4—5 років після початку економічного підйому. І хоча порівняно з 1995 р. рівень зайнятості населення віком 15—70 років дещо скоротився (з 64,0 до 56%), він цілком відповідає європейським стандартам, особливо з огляду на значно більш ранній пенсійний вік і відповідне зниження економічної активності.

Характерною ознакою зрушень у зайнятості, що відбулися впродовж 2000—2006 рр., є значне падіння рівнів зайнятості населення праце-

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ ТА РИНКУ ПРАЦІ

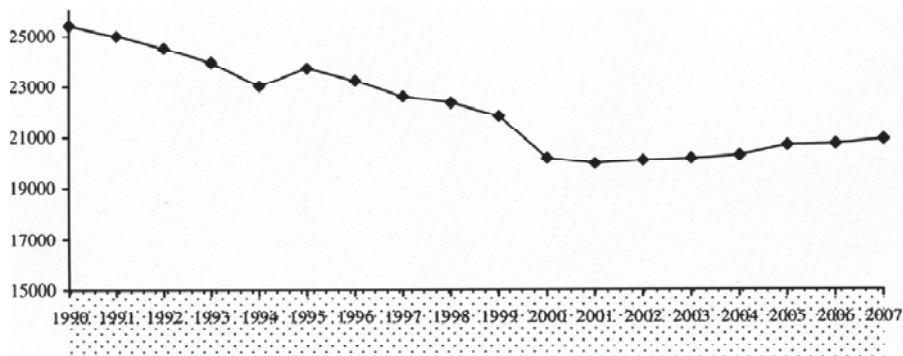

Рис. 1. Чисельність зайнятого населення України (тис. осіб).

здатного віку: 64,5% у 2000 р., 64,6% в 2004 р., 62,2% в 2006 р. — при зростанні рівнів зайнятості осіб пенсійного віку з 22,2 до 23,8%. У 2007 році тенденція дещо змінилася — рівень зайнятості населення працездатного віку становив 66,7% при тому ж рівні зайнятості осіб пенсійного віку.

Високий рівень зайнятості пенсіонерів є наслідком їхніх відносно низьких вимог до престижності виконуваної роботи за достатньої кількості вакантних робочих місць. Здатність пенсіонерів до праці та їх невисокі вимоги до робочого місця (передовсім до оплати праці) обумовлюють відносно високу конкурентоспроможність працівників старшого віку. Так, якщо рівень зайнятості осіб 50—59 років у 2006 році становив 63,4%, то у 2007 році він, хоча й дещо зменшився, однак залишався досить високим — 60,3%.

Дослідження відмінностей у конкурентоспроможності міської та сільської робочої сили приводять до висновку про практично однаковий рівень її адаптованості до місцевих вимог ринків праці. Принаймні співвідношення рівнів зайнятості та економічної активності міського та сільського населення є дуже подібними. Сільське населення стає до праці раніше, що пояснюється передусім нижчою орієнтацією на навчання після 15 років та поширеністю саме в сільській місцевості зайнятості в особистому підсобному господарстві — серед молоді співвідношення рівнів зайнятості є нижчим, ніж рівнів економічної активності. Це свідчить про більшу конкурентоспроможність сільської молоді порівняно із міською. Дещо іншою є ситуація у тих вікових групах, для яких характерні найвищі рівні зайнятості. Тут вже різниця у зазначених співвідношеннях — на користь міського населення, але розбіжності є доволі невеликими. Вирівнюється ситуація у віці 50—59 років, а після 60 років знов вищу конкурентоспроможність демонструє саме сільське населення. Селяни, зазвичай, значно пізніше припиняють трудову діяльність, що знов таки обумовлене їх нижчою орієнтацією на найману працю.

Що стосується відмінностей за статтю, то в усіх без винятку вікових групах спостерігаються вищі рівні економічної активності і зайнятості чоловіків, але спостерігаються і вікові розбіжності у конкурентоспроможності чоловічої та жіночої робочої сили. Так, тільки у віці 25—34 та після 60 років співвідношення жіночих і чоловічих рівнів економічної активності є вищими, ніж зайнятості. Отже, у цих вікових групах конкурентоспроможність жінок є нижчою. В усіх же інших групах вищими є співвідношення саме за зайнятістю, що свідчить про більшу здатність працевлаштуватися саме жінок. Однак відсутність в Україні притаманного більшості країн зниження зайнятості жінок у період активної репродуктивної діяльності (в Україні це вік 20—24 роки, в економічно розвинених країнах — 25—29) є наслідком не різної поведінки населення, а різної методики статистичного обліку — за вітчизняним за-

конодавством жінка має право доглядати дитину до досягнення нею 3-річного віку, зберігаючи своє робоче місце, а отже, вважаючись зайнятою.

Перехідний процес спричинив значні зміни в структурі зайнятості за секторами та галузями економіки. У більшості країн, що здійснювали перехід від адміністративно-командної до ринкової економічної системи, найпомітніше скорочення зайнятості спостерігалось у промисловості. Найбільше за умов економічної кризи постраждали галузі з високою доданою вартістю (машинобудування, легка промисловість). Добувні галузі (за винятком вугільної), металургія, енергетика і харчова промисловість пережили менш глибокий і менш тривалий спад. В Україні навіть після подолання економічної кризи ситуація істотно не змінилась.

Роль сільськогосподарського сектора в розвитку ринку праці країн перехідної економіки за своїм характером суперечлива. У тих країнах, де криза змінилась економічним зростанням і зріс попит на робочу силу в несільськогосподарських секторах (це — передусім країни Центральної Європи та Естонія), частка згаданого сектору швидко скорочується.

В Україні частка сільськогосподарського сектору збільшилась за 1991—1997 роки майже вдвічі, хоча абсолютна чисельність працюючих змінилась не так помітно. Від початку економічного зростання спостерігається скорочення сільськогосподарської зайнятості, однак і абсо-

Таблиця 1. Порівняльна характеристика секторіального розподілу зайнятих в окремих країнах, 2002 р., %

	Італія	Іспанія	Канада	Польща	Словаччина	Угорщина	Україна	Франція	ФРН	Чехія	Швеція
Сільське, лісове та рибне господарство	3,0	3,3	1,8	2,1	6,3	4,3	25,2	1,6	1,4	4,8	0,9
Промисловість	26,9	21,6	17,7	26,8	29,5	27,6	20,5	17,3	25,9	32,4	17,9
Будівництво	7,0	12,1	5,2	6,8	7,0	6,3	5,2	5,9	7,4	6,9	5,0
Оптова й роздрібна торгівля, ремонт транспортних засобів, предметів побуту	11,1	14,2	17,8	13,8	11,5	13,0	16,3	13,6	13,7	11,2	11,5
Готелі та ресторани	3,3	5,7	6,9	2,1	3,2	3,5		3,1	2,9	3,3	2,4
Транспорт та зв'язок	6,3	6,1	7,4	7,0	7,5	8,3	6,3	7,0	5,9	8,2	6,7
Фінансова діяльність	3,7	2,9	4,6	2,8	1,9	2,1	0,9	3,1	3,8	2,4	2,3
Операції з нерухомістю	5,7	8,0	11,1	5,6	4,2	5,1	4,0	13,2	7,8	5,3	12,4
Державне управління, соціальне страхування	10,7	7,6	5,6	8,1	7,7	7,3	4,5	12,2	8,3	6,8	6,3
Освіта	9,6	7,2	7,0	9,3	8,4	9,5	7,6	7,8	6,0	7,6	9,0
Охорона здоров'я та соціальна допомога	7,4	6,8	10,4	9,0	7,0	7,0	6,4	10,0	10,8	7,1	20,4
Колективні, громадські та особисті послуги	3,9	4,0	4,2	3,8	3,6	3,6	3,1	4,3	5,1	3,3	4,6
Всього зайнятих	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: Labour Force Statistics 1982-2002. OCDE, 2003. По Україні — дані Держкомстату.

лютна чисельність працюючих, і їх питома вага все ще значно вищі за європейські стандарти (табл.1).

Попри істотні, в цілому позитивні, зрушення в Україні зберігається нераціональна структура зайнятості. Стрімке падіння обсягів промислового виробництва під час економічної кризи зумовило і нинішню істотно нижчу, ніж у більшості розвинених країн, питому вагу працівників промисловості. Так, в Італії цей показник становить 27%, у ФРН — 26, у Чехії — 32, у Польщі — 27, Словаччині — 30, Угорщині — 28%. В Україні ж — 20.

Найбільша чисельність працюючих — майже 4 млн осіб, або 20% всіх зайнятих, концентрується в сільському, лісовому та рибному господарстві. Для порівняння: в Канаді 3% загальної чисельності зайнятих, у Франції — 4%, в Угорщині — 6%, в Польщі — 19%, в Чехії — 5%.

Визначальною причиною структурних зрушень в зайнятості населення впродовж перехідного періоду стала зміна форм власності виробничих одиниць, що зумовила зменшення ролі найманої праці та формування сектора самостійної зайнятості. Зниження обсягів зайнятості відбувалося за рахунок зменшення чисельності найманих працівників підприємств, установ, організацій, — за останні 10 років майже на 6 млн осіб. Наразі сектор самостійної зайнятості охоплює більше третини ринку праці України.

Чисельність працівників великих та середніх підприємств щороку зменшується, оскільки рівень вибуття постійно набагато перевищує рівень прийому. З покращанням загальної економічної ситуації рух робочої сили значно посилюється — рівень обороту працівників на великих та середніх підприємствах за 2000—2007 рр. зріс у 1,34 рази, при цьому сальдо руху працівників залишалося від'ємним і не піднімалося вище -5%. Зростання мобільності робочої сили свідчить про розширення можливостей вибору робочого місця і підвищення гнучкості ринку праці, але водночас призводить до вимивання кваліфікованих кадрів, нестабільності зайнятості та трудових колективів, а отже, до погіршення соціально-трудова відносин та подальшого занепаду крупних підприємств. Це може мати негативні наслідки, оскільки мале підприємництво в Україні поки що не відіграє значної ролі у вирішенні проблем зайнятості. Немає також ознак прискореного розвитку малого бізнесу. Зростання кількості малих підприємств та чисельності їх працівників супроводжується зменшенням частки їх продукції у загальних обсягах виробництва: у 1998 р. цей показник становив 11%, у 2006 р. — 7%, у 2007 — 6,8%. Частково це

може пояснюватися поширеністю економічного пошвавлення на ті види діяльності, де переважають великі та середні корпорації, а частково — більшими масштабами тінізації малого підприємництва. В результаті у 2007 році на сектор малих підприємств (включно з працюючими не по найму) припадало менше 9% загальної чисельності зайнятих, а в середньому на такому підприємстві працювало 7 осіб (у 1995 році — 12).

Економічне зростання 2000—2004 років практично не відбилося на змінах у зайнятості населення: загальна чисельність зайнятих збільшилась лише на 247,5 тис. осіб (1,2%), тоді як ВВП за цей період зріс на 49,2% (у постійних цінах). Таке співвідношення начебто є ознакою випереджаючого зростання продуктивності праці. Однак перерозподіл зайнятості на користь некваліфікованої робочої сили (чисельність представників найпростіших професій зростає на 1,3 млн осіб або на 38,9% при скороченні чисельності професіоналів, фахівців і кваліфікованих робітників) свідчить про домінування в економіці України застарілих технологій і відсутність будь-яких інноваційних процесів. У 2007 році, порівняно з 2004 роком, загальна чисельність зайнятих збільшилась на 2,2%, тоді як ВВП за цей період зріс всього на 24%.

На жаль, зміни професійного складу зайнятих не відповідають завданням інноваційного розвитку економіки України. Такі тенденції особливо негативно позначилися на структурі зайнятості сектора безпеки України. Серед її особливостей можна виділити наступні:

- товаром виступає специфічна робоча сила, яка відрізняється від звичайної як умовами споживання та винагороди, так і вимогами, що висуваються до її використання;

- значний ступінь монополізації, що пояснюється виключним становищем держави, виходячи з характеру товарів та послуг оборонного призначення;

- служба у силових структурах має свою специфіку;

- суб'єкти ринку повинні знаходитися в привілейованому становищі, оскільки мають гарантованого покупця — державу;

- наявність більш жорстких "вхідних бар'єрів" як для особи, так і підприємств;

- ціна на робочу силу мало залежить від попиту-пропозиції — вона не є домінуючим фактором при укладанні контрактів, а виступає однією з сукупності умов, яка враховується покупцем при наймі працівника необхідної кваліфікації.

Ринок праці сектору безпеки можна умовно поділити на:

- ринок, який охоплює зайнятість в військово-промисловому

комплексі;

- зайнятість військовослужбовців та співробітників інших силових структур.

Масштаби та співвідношення цих ринків напряму залежать від чисельності населення, політичної ситуації в країні та системи регулювання міжнародних відносин. Основним параметром ринку праці сектора безпеки є підвищені вимоги до якості трудових ресурсів (освітній, кваліфікаційний рівень, фізична підготовка тощо).

Означені особливості функціонування призводять до обмеження дії окремих ринкових механізмів, тому ринку праці сектора безпеки властивий специфічний характер попиту — пропозиції робочої сили та регулювання об'ємів виробництва товарів військового призначення. Пропорції у розподілі оборонних ресурсів, праці, грошових коштів між оборонними галузями тощо визначаються не співвідношенням ринкового попиту чи пропозиції на товари або послуги, а потребами держави. Це зумовлює трансформацію звичного поняття ринкового попиту в особливий термін — сукупний попит на ринку праці сектора безпеки (відповідно — пропозиції). Вказаний сукупний попит визначається потребою держави в робочій силі, яка забезпечена відповідними фінансовими ресурсами (втлена у відповідних статтях державного бюджету). Основою його формування слугують пріоритети політики забезпечення національної безпеки. Сукупна пропозиція характеризує спроможність суспільства задовольняти потреби держави в робочій силі для сектора безпеки. Він визначається демографічними факторами та соціально-економічними показниками розвитку країни. В результаті взаємодії сукупного попиту та сукупної пропозиції визначаються об'єм задіяних трудових ресурсів на ринку праці сектора безпеки, який і визначає підвищення чи зменшення обороноздатності держави. Специфіка цього ринкового механізму характеризується чітким державним контролем, оскільки не завжди потреби цього ринку у кваліфікованій робочій силі можуть бути задоволені і не вся робоча сила може бути використана для задоволення потреб забезпечення безпеки.

Структура вітчизняного оборонно-промислового комплексу у цілому відповідає структурі світового ринку озброєнь, однак технології його виробництва є морально застарілими, а обладнання — фізично зношеним. Виробництво продукції на одного працівника в ОПК не перевищує 100 тис. гривень на рік (відповідний показник у США становить біля 300 тис. дол. США). На час отримання незалежності в Україні

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ ТА РИНКУ ПРАЦІ

було близько 700 оборонних підприємств, серед них — 205 виробничих і 139 науково-виробничих об'єднань з чисельністю близько 1,5 млн осіб. Річне виробництво озброєння і військової техніки становило 8—10 млрд дол. США. Протягом 1992—1997 років частка оборонної продукції в загальному обсязі продукції машинобудування зменшилась у 7 разів, кількість оборонних підприємств — у 5 разів, а чисельність працівників — у 7 разів.

Зараз кількість підприємств, установ та організацій, які безпосередньо створюють, виготовляють озброєння та здійснюють його модернізацію і ремонт, становить близько 160 тис. Осіб, з яких у сфері управління Міністерства політики налічується 110 тис. осіб (у тому числі НДІ та КБ — 36 тис. осіб, казенних підприємств — 14 тис. осіб). Загальна чисельність працівників оборонних галузей становить близько 230 тис. осіб [12, с. 26].

Однією із специфічних особливостей зайнятості в Україні є поширеність неповної зайнятості в усіх секторах економіки. Неповна зайнятість в Україні (як, власне, і в значній частині інших країн із перехідною економікою) має ряд особливостей:

— адміністративні відпустки — це результат скорочення попиту на робочу силу й альтернатива повному безробіттю. Згідно з результатами обстежень, більшість тих, хто працює неповний час, погоджується на це вимушено, через неможливість працевлаштуватися на умовах повного робочого режиму. Внаслідок відсутності в законодавстві норми "часткове безробіття" адміністративні відпустки є формою прихованого безробіття;

— якщо в економічно розвинених країнах обладнання, зазвичай, використовується протягом нормативного робочого періоду, а скорочений робочий період стосується виключно робочої сили, то в країнах із перехідною економікою — і передусім у країнах СНД — неповністю використовуються всі продуктивні сили. Слід зазначити, що, починаючи з 1999 року, в Україні постійно відбувається скорочення масштабів неповної зайнятості та прихованого безробіття (рис. 2).

Своєрідним компенсатором негативних явищ сфери зайнятості населення виступає неформальна зайнятість. Для України проблема неформальної зайнятості залишається актуальною, оскільки, як засвідчують дані Держкомстату України, неформальний сектор економіки у 2007 р. слугував основним джерелом існування для більше половини зайнятих сільських жителів. Проте у міській місцевості зайнятість у цьому секторі не набула суттєвого розповсюдження завдяки більш сприятливій кон'юктурі на ринку праці та наявності попиту на робочу силу в офіційному секторі.

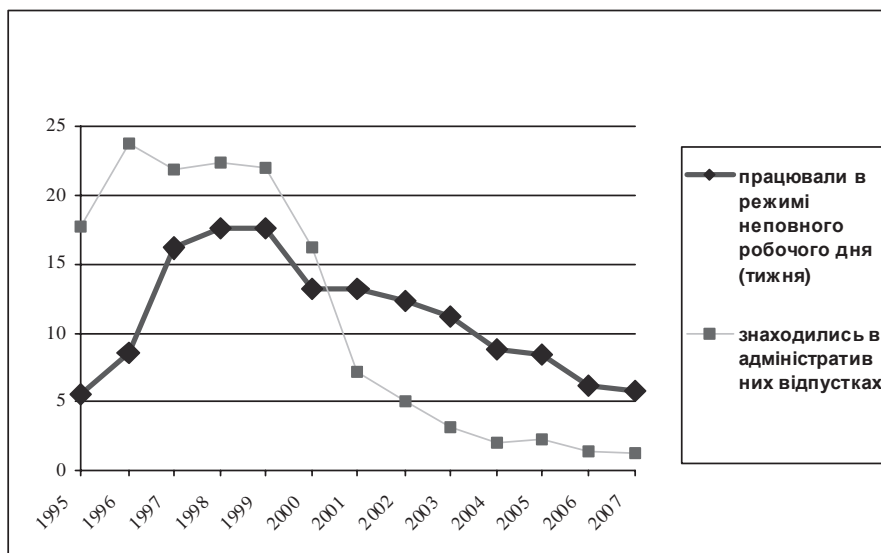

Рис. 2. Питома вага працюючих в умовах неповної зайнятості в загальній чисельності працюючих в Україні, %

Внаслідок поширення зайнятості в особистих селянських господарствах сільськогосподарське виробництво залишається переважаючим видом діяльності неформального сектору економіки (71,6% зайнятих у цьому секторі, або 69,8% усіх зайнятих у зазначеному виді діяльності). Іншими розповсюдженими видами економічної діяльності населення у цьому секторі економіки виступають торгівля, будівництво, транспорт та зв'язок (табл. 2).

ВИСНОВКИ

Структура зайнятості в Україні на сьогодні ще не відповідає умовам безпечного суспільного розвитку та вимогам інноваційної моделі економіки, зорієнтованої на випереджаючий розвиток наукоємних сфер промислового виробництва та інтеграції в європейське співтовариство.

Провівши аналіз розвитку процесів у сфері зайнятості в Україні через призму потенційних загроз безпеці суспільства, необхідно, насамперед, відзначити значні масштаби неповної зайнятості, що примушує значну кількість

громадян постійно шукати додаткової зайнятості з метою підтримання прийняттого рівня життя. Серед сучасних адаптаційних форм зайнятості можна виділити гнучкість набуття нових професійних навиків, а також вимушеність порушення легальності трудової діяльності. Це призводить до функціонування деякої паралельної системи зайнятості, підґрунтям якої виступають індивідуальні пошуки джерел доходів. Така система у переважній більшості знаходиться поза межами правового поля, що зумовлює відсутність соціального контролю з боку офіційних інститутів інфраструктури ринку праці (дія норм трудового законодавства, соціальні гарантії) у взаємовідносинах працедавця та найманого працівника.

Бажання будь-якою ціною збільшити прибутки примушує керівників підприємств жорстко відноситися до будь-яких додаткових витрат на робочу силу. Вони проводять кадрову політику, яка націлена на створення, з одного боку, нечисленного постійного осередку колективу, з іншого — на найм значної кількості робочої

Таблиця 2. Зайнятість у неформальному секторі економіки за видами економічної діяльності

	2000р.	2001р.	2002р.	2003р.	2004р.	2005р.	2006р.	2007р.
Всього, тис. осіб	2985,1	3276,4	3484,7	3461,1	3939,5	4436,3	4623,3	4661,2
у тому числі у % до підсумку:								
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство; рибальство, рибництво	71,1	73,2	74,4	73,1	70,2	72,0	71,6	70,5
Будівництво	4,7	4,4	4,7	5,9	6,1	6,9	7,7	9,0
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку; діяльність готелів та ресторанів	15,9	15,2	13,8	13,7	15,0	12,8	11,8	11,0
Діяльність транспорту та зв'язку	1,4	1,7	1,6	1,5	1,6	1,4	1,2	1,2
Інші види економічної діяльності	6,9	5,5	5,5	5,8	7,1	6,9	7,7	8,3

Джерело: Держкомстат України: Статистично-аналітичні огляди ринку праці України у 2000—2007рр.

сили на тимчасовій основі. Тимчасові працівники не користуються пільгами та соціальними гарантіями, які існують у постійного складу, вони також отримують набагато меншу заробітну платню. Цим самим працевлаштувачі збільшують об'єктивно існуючу на сьогодні "соціальну прірву" у суспільстві, яка з часом може перерости в реальну загрозу захищеності національних інтересів. Слід також відзначити ще ряд негативних наслідків поширення нерегулярної зайнятості — як правило, вона супроводжується значним збільшенням робочого тижня та відсутністю щорічних відпусток. В результаті відбувається значне погіршення здоров'я найманих працівників, відмова від звичних позитивних занять, спілкування з друзями, родичами, стає неможливо підвищити власний освітньо-професійний рівень. Крім того, відбувається поступова руйнація ціннісних та сімейних цінностей, оскільки людина не може присвятити себе вихованню власних дітей чи приділити належну увагу батькам.

Ситуацію на ринку праці у найближчі роки може ускладнити вплив наступних факторів:

- структурні перетворення у ряді галузей економіки (вугільна, чорна металургія, житлово-комунальне господарство тощо), що супроводжуються вивільненням працівників, загостряє ситуацію на регіональних ринках праці;

- значне зростання цін на житлово-комунальні послуги та збільшення частки заробітної плати у структурі доходів населення вплинуть на збільшення економічної активності населення, у тому числі найбільш вразливих його категорій;

- вихід на ринок праці значної кількості молоді з низьким освітнім рівнем, насамперед у сільській місцевості;

- черговий етап реформування Збройних Сил обумовить необхідність проведення заходів перенавчання цивільних професій та соціальної адаптації звільнених військовослужбовців;

- низька конкурентоспроможність молоді на ринку праці у зв'язку з об'єктивним посиленням вимог роботодавців до нових співробітників, що особливо тривожить у зв'язку з міжнародними інтеграційними процесами та необхідністю швидкого зміцнення конкурентного потенціалу робочої сили за рахунок якісних змін.

Література:

1. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. Книга первая: О причинах увеличения производительности труда и о порядке, в соответствии с которым продукт труда естественным образом распределяется между различными классами народа. — М.: 1997. — 312 с.

2. Рикардо Дж. Начало полити-

ческой экономики и налогового обложения // Антология экономической классики. В 2-х томах. — М.: Эконом, 1993. — Т. 1. — 542 с.

3. Петти У. Экономические и статистические работы. — М.: Соцгиз, 1940. — 286 с.

4. Маршалл А. Принципы экономической науки. В 3-х томах: Пер. с англ. — М.: Изд. Группа "Прогресс", 1993. — Т. 1. — 327 с.

5. Шумпетер Й. Теория экономического развития (исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры). — Пер. с нем. — М.: Прогресс, 1982. — 371 с.

6. Бандур С.І., Заяць Т.А., Маршавін Ю.М., Могільний О.М., Лук'яненко В. Г. Структурна трансформація економіки та ринок праці України: тенденції, соціальні наслідки, перспективи / Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України; Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України. — К., 1999. — 268 с.

7. Васильченко В.С. Державне

регулювання зайнятості: Навч. посіб. / Київський національний економічний ун-т. — К.: КНЕУ, 2003. — 252 с.

8. Онікієнко В.В., Герасимчук В.І., Кравченко І.С., Панюков В.С., Пазюк О.Г. Маргіналізація населення України / НАН України; Науково-дослідний центр з проблем зайнятості населення та ринку праці (НЦ ЗРП). — К., — 1997. — 191 с.

9. Кір'ян Т., Колешня Л., Анішина Н. Методичні підходи щодо здійснення обліку створення нових робочих місць / Міністерство праці та соціальної політики України; НАН України; НДІ праці і зайнятості населення. — К., 2005. — 21 с.

10. Кравченко І.С. Трудозберігаюча функція зайнятості. — К.: Ін Юре, 1998. — 357 с.

11. Васильченко В.С., Василенко П.М. Ринок праці: теоретичні основи і державна політика: Посіб. — К., 2000. — 550 с.

12. В. Бойко. Оборонно-промисловий комплекс України: стан, проблеми та тенденції розвитку // Наука і оборона. — № 2, 2007. — С. 26.

Новини

МІНІСТР ЕКОНОМІКИ БОГДАН ДАНИЛИШИН: ЗА ЛИПЕНЬ, ВПЕРШЕ ЗА РОКИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ, ОБСЯГИ ЕКСПОРТУ ТОВАРІВ ЗБІЛЬШИЛИСЯ ДО 7,7 МЛРД ДОЛ. США

Визначальними факторами цьогорічного економічного зростання є високий рівень внутрішнього інвестиційного та споживчого попиту. Але, свій позитивний вплив на динаміку, перш за все, експортоорієнтованих галузей економіки має і сприятлива зовнішня кон'юнктура світових ринків.

Так, зростання світових цін на чорні метали у січні-серпні в середньому за 8 регіонами світу становить понад 69%, середні ціни на сільськогосподарську продукцію на світових ринках за інформацією Світового банку зросли на 40-60%.

Також, — наголосив Міністр економіки України Богдан Данилишин, — у цьому році продовжується тенденція збільшення попиту на машинобудівну продукцію, продовольчі товари та сировину для їх виробництва.

Як результат — вже третій місяць поспіль триває тенденція прискорення кумулятивних темпів зростання експорту товарів.

За підсумками січня-липня зростання обсягів експорту товарів становив 46,6% (січень-червень — 40,7%). Це було забезпечено збільшенням вартісних обсягів продукції металургійної промисловості — на 53,5% у цілому за січень-липень (на 47% за січень-червень), машинобудівної промисловості — на 44,2% (на 44,1%), агропромислового комплексу — на 45,1% (на 31,1%), мінеральних продуктів — на 68,7% (на 56,8%) та хімічної промисловості — на 31,7% (на 28,7%).

"За липень, вперше за роки економічного зростання України, обсяги експорту товарів збільшилися до 7,7 млрд дол. США, а темпи приросту до відповідного періоду 2007 року перевищили темпи приросту імпорту майже на 10,4 відсоткових пункти та досягли 80%", — наголосив Богдан Данилишин.

Зростання імпорту товарів за підсумками січня-липня становить 57,5% (на 55,3% у січні-червні).

Основними чинниками зростання імпорту в цьому році виступає постійно зростаючий споживчий попит населення, збільшення ціни на світових ринках енергоносіїв, продовольства та металу, а також зростання інвестицій в оновлення основних фондів та енергозберігаючі технології.

Найбільше зросли поставки імпорту продукції машинобудування — на 58,6% (на 59,4%), мінеральних продуктів — на 55,3% (на 51%) та хімічної промисловості — на 45,3% (на 44,7% відповідно).

Позитивним моментом у розвитку зовнішньої торгівлі у липні залишається збереження незначного від'ємного сальдо торгівлі товарами (1,15 млрд дол. США проти 1,02 млрд дол. США у червні та 1,4 млрд дол. США у травні). При цьому у липні зростання експорту товарів до країн Європи становило 94% (60,1% у червні), в той час, як до країн СНД 54,8% (40,9%), що свідчить про посилення диференціації ринків збуту українських товарів.

Прес-служба Мінекономіки